

מפתח תשובות נכונות

שאלה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
תשובה	(2)	(1)	(1)	(2)	(4)	(4)	(4)	(2)	(4)	(3)

שאלה	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
תשובה	(1)	(2)	(4)	(2)	(2)	(4)	(1)	(2)	(4)	(2)

שאלה	21	22	23
תשובה	(2)	(4)	(3)

הסברים

אנלוגיות (שאלות 1-6)

1. השאלה: מובן מאליו : להסביר –

היחס : כאשר דבר מה הוא מובן מאליו, אין צורך להסביר אותו. **א'** מייתר את הצורך ב-**ב'**.

תשובה (1): נעול : להיכנס. האם דבר נעול מייתר את הצורך להיכנס אליו? לא. דבר **נעול מונע כניסה**, אך אינו מבטל את הצורך או הרצון להיכנס.

תשובה (2): חינם : לשלם. האם דבר בחינם מייתר את הצורך לשלם עליו? כן. כאשר משהו ניתן **בחינם**, אין צורך **לשלם** עבורו בדיוק כפי שדבר **מובן מאליו** אין צורך **להסביר** אותו.

תשובה (3): מקורי : לזייף. האם דבר מקורי מייתר את הצורך לזייף אותו? לא. היחס כאן שונה – דבר מקורי הוא ההפך מדבר מזויף, אך אין כאן יחס של ייתור צורך.

תשובה (4): סודי : לגלות. האם דבר סודי מייתר את הצורך לגלות אותו? לא. דווקא להפך – דבר סודי דורש גילוי כדי שייודע.

תשובה (2).

2. השאלה: לשאול : תשובה -

היחס: שואלים שאלה כדי לקבל תשובה. **א'** היא פעולה שמטרתה לקבל **ב'** מאדם אחר.

תשובה (1): להתנצל : מחילה. האם מתנצלים כדי לקבל מחילה מאדם אחר? כן. **ההתנצלות** היא פעולה שמטרתה לקבל **מחילה** מהזולת.

תשובה (2): לחטוא : עונש. האם חוטאים כדי לקבל עונש? לא. העונש הוא תוצאה לא רצויה של החטא, לא מטרתו.

תשובה (3): להחמיא : חנופה. האם מחמיאים כדי לקבל חנופה? לא. חנופה היא סוג של מחמאה לא כנה, לא תוצאה של החמאה.

תשובה (4): להתלבט : החלטה. האם מתלבטים כדי לקבל החלטה מאדם אחר? לא. ההחלטה היא תוצאה פנימית של ההתלבטות, לא משהו שמקבלים מהזולת.

תשובה (1).

3. השאלה: חברבורות : נמר -

היחס: חברבורות הן הכתמים המאפיינים את פרוותו של הנמר. א' הוא דוגמת הסימון על גופו של ב'.

תשובה (1): פסים : זברה. האם פסים הם דוגמת הסימון על גוף הזברה? כן. **הפסים** הם הסימנים המאפיינים את פרוות הזברה.

תשובה (2): חטים : פיל. האם חטים הם דוגמת הסימון על גוף הפיל? לא. **חטים** הם הניבים של הפיל, כלומר איבר בגופו, ולא סימנים על עורו.

תשובה (3): פרסות : סוס. האם פרסות הן דוגמת הסימון על גוף הסוס? לא. **פרסות** הן איבר בגוף הסוס, לא דוגמה או סימון על פרוותו.

תשובה (4): קשקשים : דג. האם קשקשים הם דוגמת הסימון על גוף הדג? לא. **קשקשים** הם חלק ממבנה העור של הדג, לא דוגמה או סימון עליו.

תשובה (1).

4. השאלה: לפת : אחז -

היחס: לפת משמעו אחז בחוזקה. א' הוא ב' בעוצמה גבוהה.

תשובה (1): גדע : גזם. האם גדע הוא גזם בעוצמה גבוהה? לא בדיוק. ג דע משמעו כרת (למשל עץ), ואילו גזם משמעו קיצץ ענפים – אלה פעולות שונות, לא אותה פעולה בעוצמות שונות.

תשובה (2): הלם : דפק. האם הלם הוא דפק בעוצמה גבוהה? כן. **להלום** משמעו להכות או להקיש בחוזקה, **ודפק** משמעו להקיש – שתיהן פעולות של הכאה, כאשר הלם הוא בעוצמה גבוהה יותר.

תשובה (3): חתך : פרס. האם חתך הוא פרס בעוצמה גבוהה? לא. אלה פעולות שונות – **פריסה** היא סוג של **חיתוך**, לא חיתוך בעוצמה גבוהה.

תשובה (4): נשא : סחב. האם נשא הוא סחב בעוצמה גבוהה? לא. נשיאה וסחיבה הן פעולות דומות אחת לשנייה, ואף אחת מהן לא בהכרח נעשית בעוצמה גבוהה מהאחרת.

תשובה (2).

5. השאלה: תגבורת : כוח אדם -

היחס: תגבורת היא תוספת של כוח אדם. א' היא תוספת של ב'.

תשובה (1): תבלין : טעם. האם תבלין הוא תוספת של טעם? לא בדיוק. **תבלין** מעניק **טעם**, אך הוא עצמו אינו טעם.

תשובה (2): הדגשה : חשיבות. האם הדגשה היא תוספת של חשיבות? לא בדיוק. **הדגשה** מייצרת תחושת **חשיבות**, אך היא אינה חשיבות בפני עצמה.

תשובה (3): צעקה : קול. האם צעקה היא תוספת של קול? לא. **צעקה** היא סוג של **קול**, לא תוספת שלו.

תשובה (4): ארכה : זמן. האם ארכה היא תוספת של זמן? כן. **ארכה** היא בדיוק תוספת של זמן, כשם **שתגבורת** היא תוספת של **כוח אדם**.

תשובה (4).

6. השאלה: אזמל : קהה -

היחס: אזמל הוא כלי חיתוך, וכאשר הוא מקהה הוא מאבד את יכולתו לבצע את תפקידו. ב' הוא המצב שגורם ל-א' לאבד את תפקידו.

תשובה (1): מסרק : סתור. האם מסרק סתור מאבד את תפקידו? לא. **מסרק** הוא האביזר שמשמש לפיתרון כאשר השיער **סתור** (=שיער פרוע).

תשובה (2): בגד : מוכתם. האם בגד מוכתם מאבד את תפקידו? לא. **בגד** עם **כתמים** עדיין ניתן ללבישה.

תשובה (3): מנוע : דומם. האם מנוע דומם מאבד את תפקידו? לא. **מנוע דומם** הוא לא בהכרח מנוע לא מתפקד, הוא יכול להיות מנוע תקין שטרם הניעו (הפעילו) אותו.

תשובה (4): גפרור : רטוב. האם גפרור רטוב מאבד את תפקידו? כן. **גפרור שנרטב** אינו יכול להידלק, בדיוק כשם שאזמל שהקהה אינו יכול לחתוך.

תשובה (4).

הבנה והסקה (שאלות 7-17)

7. השאלה: רשויות מקומיות ממנות הסעות לבית הספר לתלמידים שבית ספרם מרוחק שלושה קילומטרים ומעלה מביתם. רמי ורחל גרים במרחק של כמעט שלושה קילומטרים מבית הספר שבו ילדיהם לומדים. אחותה של רחל המליצה להם לעבור דירה לרחוב שהוא סמוך לביתם, אך מרוחק מבית הספר די הצורך לזכות אותם במימון ההסעות.

באיזה מהמצבים הבאים ההיגיון העומד מאחורי ההמלצה המתוארת הוא הדומה ביותר להיגיון העומד מאחורי ההמלצה שקיבלה רחל מאחותה?

פתרון: ההיגיון בהמלצה של אחות רחל הוא לבצע שינוי שנראה לכאורה לרעה (לגור רחוק יותר מבית הספר) כדי לעבור סף זכאות להטבה (מימון הסעות), כך שבסופו של דבר המצב הכולל ישתפר.

תשובה (1): בחנויות נהוג לסמן מוצרים בשלט "מבצע" ובו מחיר המבצע מודגש והמחיר הרגיל כתוב בכתב קטן. בעל חנות המליץ לעמיתתו לכתוב את המחיר הרגיל כמחיר מבצע, ולידו, בכתב קטן, מחיר גבוה ממנו

לא נכון. ההמלצה כאן היא להטעות לקוחות באמצעות הצגת מחיר רגיל כאילו הוא מחיר מבצע. אין כאן שינוי אמיתי במצב כדי לעבור סף זכאות להטבה.

תשובה (2): כשקונים דירה נהוג להתמקח על המחיר. יועץ המליץ לאדם הרוצה לקנות דירה להציע מחיר נמוך במידה ניכרת מזה שביכולתו לשלם, כדי שהמחיר שעליו יוסכם לבסוף יהיה כזה שיוכל לעמוד בו

לא נכון. ההמלצה כאן היא להציע מחיר נמוך במשא ומתן כדי להגיע למחיר סופי נוח יותר. זוהי אסטרטגיית מיקוח, לא היגיון של חציית סף זכאות להטבה.

תשובה (3): עסקים קטנים רבים מתקשים לשרוד כלכלית. יועצת כלכלית המליצה לבעל עסק קטן להוציא יותר כסף על פרסום כדי למשוך לקוחות, ולשם כך לצמצם את הוצאותיו על ניקיון ותחזוקה

לא נכון. ההמלצה כאן היא להקצות משאבים מתחום אחד לתחום אחר. זהו היגיון של הקצאת משאבים מחדש, לא של חציית סף זכאות.

תשובה (4): אוניברסיטה כלשהי מעניקה מלגה לסטודנטים מצטיינים שהכנסתם נמוכה. חברו של סטודנט מצטיין העובד במלצרות המליץ לו לעבוד משמרת אחת פחות בכל שבוע כדי שיהיה זכאי למלגה

נכון. ההמלצה כאן היא לעבוד פחות (מה שנראה לכאורה לרעה – הכנסה נמוכה יותר) כדי לעבור את סף הזכאות למלגה, כך שבסופו של דבר המצב הכלכלי ישתפר. זהו בדיוק אותו היגיון כמו בהמלצה של אחות רחל.

תשובה (4).

8. **השאלה:** חנה, שירה ומרים הן שלוש גירפות השונות בגובהן.

נתון:

- חנה אינה הגירפה הגבוהה ביותר.
- מרים אינה הגירפה הנמוכה ביותר.
- איזו מן הטענות הבאות נכונה בהכרח?

פתרון: נסדר את המידע שיש לנו. יש שלוש גירפות בגבהים שונים: גבוהה, בינונית, נמוכה. מהנתונים: חנה יכולה להיות בינונית או נמוכה (לא גבוהה). מרים יכולה להיות גבוהה או בינונית (לא נמוכה). כדי לבדוק אם טענה נכונה בהכרח, ננסה למצוא דוגמה סותרת – סידור שעומד בכל התנאים אך מפריך את הטענה. אם נמצא דוגמה כזו, הטענה אינה נכונה בהכרח.

תשובה (1): אם חנה היא הנמוכה ביותר, מרים היא הגבוהה ביותר

לא נכון. דוגמה סותרת: שירה (גבוהה), מרים (בינונית), חנה (נמוכה). סידור זה עומד בכל התנאים, ובו חנה נמוכה ביותר אך מרים אינה הגבוהה ביותר.

תשובה (2): מרים גבוהה מחנה

נכון. חנה יכולה להיות בינונית או נמוכה, ומרים יכולה להיות גבוהה או בינונית. אם חנה בינונית, מרים חייבת להיות גבוהה (כי היא לא יכולה להיות נמוכה, והמקום הבינוני תפוס). אם חנה נמוכה, מרים יכולה להיות גבוהה או בינונית – ובכל מקרה היא גבוהה מחנה. בכל התרחישים האפשריים, מרים גבוהה מחנה, ולכן לא ניתן למצוא דוגמה סותרת. אפשר לסמן את התשובה הזו, אך נעבור גם על האחרות לשם שלמות ההסבר.

תשובה (3): אם מרים היא הגבוהה ביותר, שירה היא הנמוכה ביותר

לא נכון. דוגמה סותרת: מרים (גבוהה), שירה (בינונית), חנה (נמוכה). סידור זה עומד בכל התנאים, ובו מרים גבוהה ביותר אך שירה אינה הנמוכה ביותר.

תשובה (4): שירה היא השנייה בגובהה

לא נכון. דוגמה סותרת: שירה (גבוהה), מרים (בינונית), חנה (נמוכה). סידור זה עומד בכל התנאים, ובו שירה היא הגבוהה ביותר ולא השנייה בגובהה.

תשובה (2).

9. **שאלה:** בניגוד לדעה הרווחת ש___ של צבי המים באזורנו נעוצה ב___, הרי חוקרים מצביעים על כך שתזונתם של צבי המים מבוססת בעיקר על___.

פתרון: המשפט פותח ב"בניגוד לדעה הרווחת", ולכן עלינו לחפש תשובה שבה יש ניגוד הגיוני בין הדעה הרווחת לבין מה שהחוקרים מצביעים עליו.

תשובה (1): היכחדותם / הידלדלות הצמחייה בקרבת החוף / הצומח, ולא על החי

לא נכון. לפי תשובה זו, הדעה הרווחת היא שהיכחדות הצבים נובעת מהידלדלות הצמחייה, והחוקרים אומרים שהתזונה מבוססת על הצומח. אין כאן ניגוד – אם התזונה מבוססת על צומח, הידלדלות הצמחייה אכן יכולה להסביר את ההיכחדות.

תשובה (2): התרבותם / איסור לדוג את הדגים שהצבים אוכלים / החי, ולא על הצומח

לא נכון. לפי תשובה זו, הדעה הרווחת היא שהתרבות הצבים נובעת מאיסור לדוג דגים שהצבים אוכלים, והחוקרים אומרים שהתזונה מבוססת על החי. אין כאן ניגוד – אם הצבים אוכלים דגים, איסור הדיג אכן יכול להסביר את התרבותם.

תשובה (3): התרבותם / התמעטות הדגה המשמשת להם מזון / החי, ולא על הצומח

לא נכון. לפי תשובה זו, הדעה הרווחת היא שהתרבות הצבים נובעת מהתמעטות הדגה שמשמשת להם מזון. זה לא הגיוני – אם מקור המזון מתמעט, הצבים לא היו מתרבים.

תשובה (4): התמעטותם / דיג המוגבר של הדגים שהצבים אוכלים / הצומח, ולא על החי

נכון. לפי תשובה זו, הדעה הרווחת היא שהתמעטות הצבים נובעת מדיג מוגבר של דגים שהצבים אוכלים. אולם החוקרים מצביעים על כך שתזונת הצבים מבוססת על צומח ולא על דגים – ולכן הדיג המוגבר אינו הסיבה להתמעטותם. זהו ניגוד הגיוני ומלא.

תשובה (4).

10. השאלה: כל המסמכים שבכספת, _____ אלו מסומנים באיקס, _____. המסמכים שבמגירה אמורים להיגרס, _____ אם סומנו באיקס.

פתרון: המשפט מתאר שני סוגי מסמכים – אלו שבכספת ואלו שבמגירה – ומתייחס לגורלם ביחס לסימון באיקס. חשוב לשים לב שסימון האיקס יכול לציין גריסה או דווקא "הגנה" מגריסה, בהתאם לתשובה. עלינו לבדוק אם יש דמיון או ניגוד בין שני המקרים, ולבחור במילות הקישור המתאימות.

תשובה (1): פרט ל- / יועברו לגריסה בקרוב / מנגד / אלא

לא נכון. בשני המקרים מסמכים מסומנים באיקס לא נגרסים, ומסמכים שאינם מסומנים נגרסים – זהו אותו היגיון. לכן "מנגד" אינו מתאים, כי אין כאן ניגוד.

תשובה (2): כולל / ייגרסו מייד / לעומתם / גם

לא נכון. בשני המקרים כל המסמכים נגרסים ללא קשר לסימון באיקס – זהו אותו היגיון. לכן "לעומתם" אינו מתאים, כי אין כאן ניגוד.

תשובה (3): למעט / מיועדים לגריסה / בדומה לכך / אלא

נכון. בכספת – מסמכים מסומנים באיקס לא נגרסים, והשאר נגרסים. במגירה – אותו דבר בדיוק. "בדומה לכך" מתאים כי ההיגיון זהה בשני המקרים. מאחר שמצאנו תשובה הגיונית, ניתן לסמן אותה ולהמשיך לשאלה הבאה.

תשובה (3).

11. השאלה: בתמונתו נהג האמן לצייר מצבים _____, _____ תיאורי החפצים שהופיעו בהם היו ריאליסטיים להפליא. אין ספק שיש בציוריו כדי להזכיר את _____ שהאדם _____.

פתרון: המשפט מתאר אמן שבציוריו יש מתח בין שני מאפיינים – סוג המצבים לעומת אופן תיאור החפצים. עלינו לזהות את היחס ההגיוני בין חלקי המשפט ולמצוא מילת קישור מתאימה.

תשובה (1): לא הגיוניים / אף ש- / חזיונות הלילה / רואה בחלומותיו

נכון. "אף ש-" יוצר ניגוד הגיוני בין מצבים לא הגיוניים לבין תיאורים ריאליסטיים של החפצים. הקישור לחלומות מתאים מאוד – גם בחלומות המצבים אינם הגיוניים, אך הדימויים עצמם עשויים להיראות מציאותיים, עד כדי כך שאנחנו לא מבינים שאנחנו חולמים. מאחר והתשובה הזו הגיונית אין צורך לבדוק את שאר האפשרויות. נסמן אותה ונתקדם לשאלה הבאה.

תשובה (1).

12.

השאלה: בשנת 1688 נשאל הפילוסוף ג'ון לוק שאלה: האם עיוור מלידה שלמד להבחין בין כדור וקובייה באמצעות חוש המישוש, ובהמשך זכה באופן כלשהו ביכולת לראות, יוכל לזהות כל אחד מהם באמצעות חוש הראייה בלבד? תשובתו של לוק הייתה שאותו אדם לא יוכל להבחין בין העצמים אלא לאחר שיצבור די ניסיון שיקשר בין תפיסות שני החושים. בניסוי מן העת האחרונה השתתפו כמה נבדקים שנולדו עיוורים, אך זכו ביכולת לראות בעקבות ניתוח להשתלת קרנית. כל נבדק השתתף בניסוי זמן קצר לאחר הניתוח. ממצאי הניסוי אישרו את תשובתו של לוק.

איזו מן האפשרויות שלהלן היא **המתאימה ביותר** לתאר את הניסוי ואת תוצאותיו?

פתרון: שאלתו של לוק הייתה האם עיוור שלמד להבחין בין צורות במישוש יוכל לזהות אותן בראייה בלבד לאחר שיתחיל לראות. תשובתו הייתה שלילית – ללא ניסיון שמקשר בין שני החושים, לא יוכל לזהות. אנו מחפשים ניסוי שתוצאותיו מאשרות תשובה זו, כלומר ניסוי שמראה שבהתחלה הנבדקים לא הצליחו לזהות בראייה בלבד, אך עם צבירת ניסיון ההצלחה השתפרה.

תשובה (1): החוקרים נתנו לנבדקים למשש כדור וקובייה כשעיניהם מכוסות; לאחר מכן הראו להם את שני העצמים, והנבדקים הצליחו לזהות אותן בלי למשש

לא נכון. אם הנבדקים הצליחו לזהות את החפצים מיד, הדבר סותר את תשובת לוק ולא מאשר אותה.

תשובה (2): הנבדקים מיששו חפץ שאינו מוכר להם כשעיניהם עצומות, וכשפקחו אותן התבקשו לזהותו מתוך זוג חפצים; הניסוי נעשה בחפצים שונים כל יום לאורך שבוע; שיעור ההצלחה היה נמוך בהתחלה והשתפר בהדרגה

נכון. ניסוי זה בודק בדיוק את שאלת לוק: האם אפשר לזהות בראייה חפץ שנלמד במישוש. התוצאות – שיעור הצלחה נמוך בהתחלה שהשתפר עם הזמן – מאשרות את תשובת לוק שנדרש ניסיון לקשר בין החושים.

תשובה (3): הנבדקים ניצבו מול ערמה של כדורים וקוביות ומיששו אותם כשעיניהם פקוחות; לאחר מכן התבקשו להפריד את הכדורים מהקוביות בעיניים עצומות; ככל שהתקדמו הנבדקים במשימה, הם הצליחו למיין מהר יותר

לא נכון. ניסוי זה אינו בודק את שאלת לוק – הנבדקים מיששו כששני החושים פעילים יחד, ואז התבקשו למיין במישוש בלבד. זה לא בודק אם ראייה בלבד מספיקה לזהות צורות שנלמדו במישוש.

תשובה (4): הנבדקים התבקשו להביט בחפץ כלשהו ואחר כך התבקשו לכסות את עיניהם, למשש חפץ ולזהות אם זהו החפץ שראו; הם הצליחו לזהות מחצית מהחפצים בעזרת מישוש בלבד; אחוז הצלחה נותר קבוע גם לאחר תרגול

לא נכון. ניסוי זה בודק את הכיוון ההפוך – קודם ראייה ואז מישוש – ולא את מה ששאל לוק. בנוסף, אחוז הצלחה שנותר קבוע גם לאחר תרגול סותר את תשובת לוק, שטען שצבירת ניסיון תשפר את היכולת לקשר בין החושים.

תשובה (2).

13.

השאלה: איזה מהנתונים הבאים יאפשר לקבוע בוודאות שכל פילה שאין לה עיניים ירוקות היא פילה אסייתית? **פתרון:** המסקנה שאנו רוצים להגיע אליה היא: כל פילה שאין לה עיניים ירוקות היא פילה אסייתית. נבדוק כל נתון ונראה אם הוא מוביל למסקנה זו.

תשובה (1): כל הפילות האסייתיות הן בעלות עיניים ירוקות

לא נכון. נתון זה מלמד שפילות אסייתיות הן בעלות עיניים ירוקות. מכאן שפילה ללא עיניים ירוקות דווקא אינה פילה אסייתית – ההפך מהמסקנה הנדרשת.

תשובה (2): לכל הפילות האסייתיות אין עיניים ירוקות

לא נכון. נתון זה מלמד שפילות אסייתיות הן ללא עיניים ירוקות, אך לא שולל שיש גם פילות שאינן אסייתיות שהן ללא עיניים ירוקות. לכן לא ניתן לקבוע שכל פילה ללא עיניים ירוקות היא אסייתית.

תשובה (3): כל פילה בעלת עיניים ירוקות היא פילה אסייתית

לא נכון. נתון זה מלמד על פילות עם עיניים ירוקות, אך לא נותן מידע על פילות ללא עיניים ירוקות – הן יכולות להיות אסייתיות או לא.

תשובה (4): לכל הפילות שאינן אסייתיות יש עיניים ירוקות

נכון. אם כל פילה לא-אסייתית היא בעלת עיניים ירוקות, אז פילה שאין לה עיניים ירוקות לא יכולה להיות פילה לא-אסייתית – כלומר, היא בהכרח פילה אסייתית. זו בדיוק המסקנה הנדרשת.

תשובה (4).

14.

השאלה: בתקופת מלחמת העולם הראשונה קמה באירופה התנועה האומנותית "דאדא", שביקשה למרוד בערכים הלאומניים שמשלו בחברה שם באותה תקופה. ביצירה דאדאיסטית מפורסמת מתקופה זו יצרה האומנית הגרמנייה האנה הך קולאז' של תמונות וקטעי טקסט מעיתונים ובו הצמידה, בין השאר, את פניו של נשיא הרפובליקה הגרמנית לגוף של רקדנית בטן. הצמדה זו הייתה חתרנית כשלעצמה, אבל חתרנית לא פחות ממנה הייתה בחירתה של הך להשתמש דווקא בעיתונים לאומניים כדי לצאת נגד מטרותיהם המקוריות. איזו מן הטענות הבאות נכונה לפי הפסקה?

פתרון: הפסקה מתארת את יצירתה של האנה הך ומדגישה שני היבטים חתרניים בה: ההצמדה עצמה (פני הנשיא לגוף רקדנית בטן) והבחירה להשתמש בעיתונים לאומניים כדי לצאת נגד מטרותיהם.

תשובה (1): השימוש שעשתה הך בקטעי טקסט חתרניים מתוך העיתונות העצים את המסר הביקורתי של יצירתה לא נכון. בטקסט נכתב שהך השתמשה בעיתונים לאומניים, לא בקטעי טקסט חתרניים. החתרנות הייתה בשימוש שעשתה בקטעים הלאומניים נגד מטרותיהם, לא בקטעים עצמם.

תשובה (2): הביקורת שביקשה הך למתוח על ערכי החברה בקולאז' שיצרה הועברה הן באמצעות המקור שבחרה ממנו את מרכיבי היצירה והן באמצעות המכלול שיצרה מהם

נכון. בטקסט נכתב שההצמדה הייתה חתרנית כשלעצמה (המכלול), וגם הבחירה להשתמש בעיתונים לאומניים הייתה חתרנית לא פחות (המקור).

תשובה (3): אף שלמראית עין ביקשה הך לבטא ביצירתה ביקורת כלפי החברה בכלל, המרכיבים שבחרה להשתמש בהם מלמדים כי למעשה הופנתה ביקורתה בעיקר כלפי העיתונות

לא נכון. בטקסט לא נאמר שהביקורת הופנתה כלפי העיתונות. הביקורת הופנתה כלפי הערכים הלאומניים, והעיתונות הלאומנית שימשה ככלי להעברת הביקורת.

תשובה (4): הטכניקה שהך בחרה להשתמש בה חתרה תחת המוסכמות האומנותיות של תקופתה אף יותר משהמסר של יצירתה חתר תחת ערכי החברה שהיא חיה בה

לא נכון. בטקסט לא מופיעה השוואה בין רמת החתרנות של הטכניקה לעומת המסר, ולא נאמר דבר על חתירה תחת מוסכמות אומנותיות.

תשובה (2).

15. השאלה: נשיא בית המשפט העליון לשעבר, השופט בדימוס אהרון ברק, טען כי "כל התנהגות אנושית היא נושא לנורמה משפטית." הוא הסביר שאומנם יש תחומים שמשלטים בידי האוטונומיה של הרצון הפרטי, כגון יחסי חברות או מחשבות סובייקטיביות, אך גם בהם האוטונומיה מתקיימת רק הודות לכך שמערכת המשפט מכירה בה. זאת משום שלולא הכרה זו, הייתה נתונה חירות לכל אחד, ובכלל זה למערכת המשפט עצמה, לפלוש לתחום זה.

לפי הפסקה, איזו מהטענות הבאות טען אהרון ברק?

פתרון: בטקסט מוצגת עמדתו של אהרון ברק: כל התנהגות אנושית היא נושא לנורמה משפטית. גם תחומים שנראים אוטונומיים (כמו יחסי חברות ומחשבות) הם כאלה רק בזכות הכרת מערכת המשפט בהם. בשאלות אלו, התשובות הלא נכונות יכילו בדרך כלל פרטים שגויים או פרטים שלא צוינו במפורש בטקסט.

תשובה (1): למעשה גם תחומים שלכאורה נשלטים בידי האוטונומיה של הרצון הפרטי, כמו יחסי חברות או מחשבות סובייקטיביות, אינם באמת כאלה, וזאת משום שמערכת המשפט מתירה לעצמה לפלוש אליהם

לא נכון. בטקסט לא נטען שמערכת המשפט מתירה לעצמה לפלוש לתחומים אלו. נטען ההפך מכך – שהאוטונומיה מתקיימת הודות להכרה של מערכת המשפט בה, לא שהמשפט פולש לתחומים אלו.

תשובה (2): עצם ההכרה של מערכת המשפט בכך שתחום כלשהו בחיי הפרט אינו נתון להתערבותה היא נקיטת עמדה משפטית בנוגע למעמדו האוטונומי של תחום זה

נכון. בטקסט נכתב שהאוטונומיה מתקיימת רק הודות לכך שמערכת המשפט מכירה בה. כלומר, עצם ההכרה של המשפט בתחום כאוטונומי היא פעולה משפטית – נורמה משפטית שקובעת שתחום זה אינו נתון להתערבות.

תשובה (3): אילו לא ניסו בני האדם להתערב בתחומים כמו מחשבותיהם הסובייקטיביות של אחרים או יחסי החברות ביניהם, לא היה צורך בנורמות משפטיות שיגנו את האוטונומיה של תחומים אלו

לא נכון. בטקסט לא נאמר שבני אדם מנסים להתערב בתחומים אלו. נאמר שלולא ההכרה המשפטית, הייתה חירות לכל אחד לפלוש – אך לא שזה קורה בפועל או שזו הסיבה לקיום הנורמות.

תשובה (4): נורמות משפטיות חלות כמעט על כל סוגי ההתנהגות האנושית, אך לא על תחומי המחשבה הסובייקטיבית והיחסי האישיים, הנשלטים בידי האוטונומיה של הרצון הפרטי

לא נכון. בטקסט נאמר במפורש שכל התנהגות אנושית היא נושא לנורמה משפטית – כולל התחומים האוטונומיים, שגם עליהם חלה נורמה משפטית המכירה באוטונומיה שלהם.

תשובה (2).

16. השאלה: הלותרה היא יונק החי במים מתוקים ובקרבתם. מחקר הראה כי בעשורים האחרונים חלה ירידה ניכרת במספר הלותרות בישראל. לפי החוקרים, תהליכי בנייה ופיתוח מקטינים את שטחי המחיה של הלותרות, ולא זו בלבד אלא שהם גם מזהמים את מקווי המים שהן חיות בהם. נוסף על כך, המתחרות העיקריות בלותרות על מקורות המזון - הניטריקות - רגישות לזיהום מקווי המים הרבה פחות מהלותרות.

איזה מן התרשימים הבאים מסכם את המידע הנמסר בפסקה באופן הטוב ביותר?

פתרון: נזחה את הקשרים הסיבתיים בטקסט. ראשית, תהליכי בנייה ופיתוח מקטינים את שטחי המחיה של הלותרות – קשר ישיר לירידה במספרן. שנית, תהליכי בנייה ופיתוח מזהמים את מקווי המים. שלישית, הזיהום פוגע ישירות בלותרות. רביעית, הזיהום מחריף את התחרות עם הניטריקות, כי הניטריקות פחות רגישות לזיהום.

תשובה (1): לא נכון. תרשים זה מציג שבנייה ופיתוח גורמים לזיהום, שהזיהום גורם לירידה במספר הלותרות, ושהזיהום גורם להחרפת התחרות שגורמת לירידה במספר הלותרות. התרשים לא מראה קשר ישיר בין תהליכי בנייה ופיתוח לירידה במספר הלותרות, למרות שבטקסט נאמר שהם מקטינים את שטחי המחיה.

תשובה (2): לא נכון. תרשים זה מציג שבנייה ופיתוח גורמים ישירות להחרפת התחרות על מקורות המזון, וזיהום מקווי המים מוצג ללא גורם. לפי הטקסט, הזיהום הוא שגורם להחרפת התחרות (כי הניטריקות פחות רגישות לזיהום), ולא תהליכי הבנייה והפיתוח ישירות.

תשובה (3): לא נכון. תרשים זה מציג שבנייה ופיתוח גורמים ישירות לירידה במספר הלוטרות, שבנייה ופיתוח גורמים לזיהום, ושהזיהום גורם להחרפת התחרות שגורמת לירידה. התרשים כמעט מדויק, אך **חסר** בו קשר ישיר בין זיהום מקווי המים לירידה במספר הלוטרות.

תשובה (4): נכון. תרשים זה מציג את כל הקשרים הנכונים: בנייה ופיתוח גורמים ישירות לירידה במספר הלוטרות (הקטנת שטחי מחייה), וגם לזיהום מקווי המים שגורם ישירות לירידה במספר הלוטרות. בנוסף לכך, הזיהום גם גורם להחרפת התחרות, שבתורה גורמת לירידה.

תשובה (4).

הערה: דרך הפיתרון היעילה היא לזהות ראשית את תהליכי הבניה והפיתוח כגורם שצריך להיות זה שמוביל אחריו את יתר הסיבות – תשובה (2) נפסלת. לאחר מכן לזהות מתוך הטקסט כי תהליכי הבניה והפיתוח מובילים לזיהום מקווי המים ולירידה במספר הלוטרות, ולא להחרפת התחרות על המזון – תשובה (1) נפסלת. לבסוף לבחון את ההבדלים בין תשובה (3) ו- (4) ולראות כי לפי תשובה (4) מוצג קשר ישיר בין זיהום מקווי המים לירידה במספר הלוטרות, קשר החסר בתשובה (3).

17. השאלה: במחקר שבדק יערות שנשרפו באפריקה נמצא שבשנים שלאחר השרפה חלה התפתחות מהירה של עצים ביער, והיא הואטה לאחר מכן. ד"ר בנצור טוען שהפחם, תוצר השרפה, הוא הגורם לתופעה זו.

איזה מן הנתונים הבאים **אינו** מחזק את טענתו?

פתרון: ד"ר בנצור טוען שהפחם גורם להתפתחות מהירה של עצים ביער לאחר שרפה, ושהאטת ההתפתחות לאחר מכן קשורה אף היא לפחם. אנו מחפשים את הנתון שאינו מחזק טענה זו.

תשובה (1): הימצאות פחם צעיר בקרקע מאיצה את התפתחותם של עשבים המתחרים בעצים על מקורות המזון

לא מחזק. נתון זה מראה שהפחם דווקא מזיק לעצים בעקיפין - הוא מאיץ התפתחות עשבים שמתחרים בעצים על מקורות המזון. זה סותר את הטענה שהפחם גורם להתפתחות מהירה של העצים.

תשובה (2): הפחם מנטרל באופן זמני חומצות אורגניות שמעכבות התפתחות חיידקים הנחוצים לנביטת העצים מחזק. נתון זה מסביר את המנגנון: הפחם עוזר לחיידקים שנחוצים לנביטה, והעובדה שהשפעה זמנית מסבירה מדוע ההתפתחות המהירה הואטה לאחר מכן.

תשובה (3): חוקרים הנביטו זרעים בתמיסות המכילות פחם, ומצאו שנביטת הזרעים הייתה טובה יותר ככל שהפחם היה צעיר יותר

מחזק. נתון זה מראה קשר ישיר בין פחם צעיר לנביטה טובה יותר, ומסביר מדוע ההתפתחות הואטה עם הזמן – ככל שהפחם מזדקן, השפעתו פוחתת.

תשובה (4): ביערות שבהם הפחם שנוצר בשרפה נשטף בגשמים שירדו אחריה, לא נצפתה התפתחות מהירה של היער בשנים שאחרי השרפה

מחזק. נתון זה מראה שבהיעדר פחם לא הייתה התפתחות מהירה, מה שתומך בטענה שהפחם הוא אכן הגורם להתפתחות המהירה.

תשובה (1).

הבנת הנקרא (שאלות 18-23)

- 18. השאלה:** שלוש מהמילים הבאות מתייחסות לעכביש מאותו הסוג. מה המילה הנותרת?
פתרון: בטקסט מוזכרים שני סוגי עכבישים: עכביש פינטלה (הנושא המרכזי) ועכביש היורקן (אחד מטורפיו). עלינו לזהות לאיזה עכביש מתייחסת כל מילה.
- תשובה (1):** "ביתו" (שורה 1)
 בשורה 1 נכתב: "ביתו הוא קן עשוי קורים המזכיר במראהו גולם של פרפר". "ביתו" הוא הבית של עכביש פינטלה.
- תשובה (2):** "בפיו" (שורה 3)
 בשורה 3 נכתב על עכביש היורקן: "...עכביש קטלני המתז מעין קורים דביקים וארסיים מבלוטות המצויות בפיו". "בפיו" הוא הפה של עכביש היורקן.
- תשובה (3):** "לו" (שורה 5)
 בשורה 5 נכתב: "...היורקנים טווים את רשתותיהם מעל לקן של עכביש פינטלה ואורבים לו כשהוא מנסה לצאת מקינו". "לו" מתייחס לעכביש פינטלה - היורקנים אורבים לעכביש הפינטלה.
- תשובה (4):** "מקיננו" (שורה 5)
 באותו משפט, "מקיננו" הוא הקן של עכביש פינטלה - הפינטלה מנסה לצאת מהקן שלו.
 שלוש המילים "ביתו", "לו" ו"מקיננו" מתייחסות לעכביש פינטלה, ואילו "בפיו" מתייחסת לעכביש היורקן - כלומר זו המילה יוצאת הדופן.
- תשובה (2).**

- 19. השאלה:** לשם מה "ריססו החוקרים תרסיס הנושא ריח של נמלים אורגות בכמה אזורים במכלי" (שורות 9-10)?
פתרון: בטקסט נכתב שעכבישי הפינטלה בונים את קיניהם בקרבת הנמלים האורגות מפני שהנמלים מגנות עליהם מפני היורקנים, וזאת למרות שגם הנמלים עצמן מאיימות עליהם. החוקרים רצו לבדוק האם עכבישי הפינטלה אכן משתמשים בנמלים כדי להתגונן מהיורקנים.
- תשובה (1):** כדי לאיים על עכבישי הפינטלה וכך להניע אותם להעתיק את קיניהם למקום אחר לא נכון. אמנם הנמלים מאיימות על הפינטלה, אך למרות זאת הפינטלה דווקא בוחרים לבנות את קיניהם בקרבתן. מטרת הניסוי לא הייתה להרחיק את הפינטלה אלא לבדוק אם הם נמשכים לריח הנמלים.
- תשובה (2):** כדי לבדוק את הטענה שהיורקנים אינם צדים את הנמלים לא נכון. הניסוי לא נועד לבדוק מה היורקנים צדים, אלא האם הפינטלה משתמשים בנמלים כהגנה מפני היורקנים.
- תשובה (3):** כדי לבדוק ממה עכבישי הפינטלה נרתעים יותר, מן הנמלים או מן היורקנים לא נכון. הפינטלה אמנם נרתעים מהנמלים, אך מטרת הניסוי לא הייתה להשוות בין רמות הרתיעה, אלא לבדוק אם הפינטלה משתמשים בנמלים כהגנה מפני היורקנים.
- תשובה (4):** כדי לבחון אם אכן עכבישי הפינטלה נמשכים לבנות את קיניהם בקרבת הנמלים, ואילו היורקנים נרתעים מקרבתן
- נכון. הריסוס נועד לבדוק את ההשערה שהפינטלה יעברו למקומות שמהם נודף ריח נמלים, ואילו היורקנים יימנעו ממקומות אלו - מה שיאשר שהפינטלה משתמשים בנמלים כהגנה.
- תשובה (4).**

20. השאלה: "חברותיהן" (שורה 13), כלומר-

פתרון: בשורה 13 מתוארת התגוננות הנמלים מפני היורקן. בטקסט נכתב שהיורקן יורק קורים ארסיים על חלק מהנמלים ומשתק אותן. "חברותיהן" מתייחס לנמלים האורגות שמשותפות במאבק ביורקן אך לא נפגעו מקוריו הארסיים - הן ממשיכות להילחם ביורקן בעוד חברותיהן שנפגעו משותקות, עד שהן גוברות עליו. מהסיבה הזו היורקן מפחד מהנמלים.

תשובה (2): הנמלים האורגות שמשותפות במאבק ביורקן אך לא נפגעו מקוריו הארסיים.

21. השאלה: "יעילותם של אמצעי ההגנה של העכביש מוגבלת" (שורה 20), כלומר-

פתרון: בטקסט נכתב שעכביש הפינטלה בונה את קינו בקרבת הנמלים כדי להתגונן מפני היורקנים, אך הנמלים עצמן מהוות סכנה עבורו. החוקרים משערים שהפינטלה משתמש באמצעי הגנה מסוימים מפני הנמלים - למשל, הקן שלו בנוי כך שהנמלים מתקשות לחדור אליו, והוא נראה כחישוב כולל שמוגבל ביעילותו. המשפט "יעילותם של אמצעי ההגנה מוגבלת" מתייחס לכך שאמצעי ההגנה מפני הנמלים אינם מספיקים לחלוטין.

תשובה (1): לעיתים דווקא אמצעי ההגנה של עכביש הפינטלה חושפים אותו לסכנה שונה מזו שהוא מנסה להתגונן מפניה

לא נכון. תשובה זו מתארת את הבעייתיות באמצעי ההגנה מפני היורקנים (כלומר, השימוש בנמלים כהגנה חושף את הפינטלה לסכנת הנמלים עצמן). אך המשפט בשאלה עוסק ביעילות ההגנה מפני הנמלים, לא מפני היורקנים.

תשובה (2): הנמלים מצליחות לטרוף כמה מעכבישי הפינטלה שקיניהם סמוכים לקן שלהן

נכון. אמצעי ההגנה של הפינטלה מפני הנמלים - כגון מבנה הקן והתנהגות ההסתתרות מחוץ לקן - אינם מושלמים, כלומר למרות אמצעים אלו, חלק מהנמלים עדיין מצליחות להגיע לעכבישים ולטרוף אותם. זוהי המשמעות של "יעילותם מוגבלת".

תשובה (3): האמצעים שמגינים על עכביש הפינטלה מפני הנמלים אינם יעילים נגד יורקנים

לא נכון. העובדה שיש לפינטלה אמצעי הגנה נפרד מפני הנמלים ואמצעי הגנה נפרד מפני היורקנים אינה אומרת כשלעצמה שיעילותם מוגבלת. המשפט מתייחס לכך שאמצעי ההגנה מפני הנמלים אינם מצליחים לחלוטין, לא לכך שאינם פועלים נגד טורף אחר.

תשובה (4): מקצת הנמלים מצליחות לפרוץ לקינים של עכבישי פינטלה למרות המבנה שלהם

לא נכון. תשובה זו מתמקדת רק בפריצה לקן, אך "יעילותם מוגבלת" מתייחס לאמצעי ההגנה הכוללים מחוץ לקן (בין אם מדובר בהפרשת חומר דוחה נמלים או בהימנעות מכוונת מהן), ולתוצאה הסופית - שנמלים מצליחות לטרוף עכבישים.

תשובה (2).

22. השאלה: איזה מבעלי החיים הבאים אינו מובא בפסקה האחרונה בתור דוגמה לבעל חיים המקיים מערכת

יחסים עם נמלים?

פתרון: בפסקה האחרונה מתוארות מערכות יחסים שונות שבעלי חיים מקיימים עם נמלים. עלינו לזהות איזה מבעלי החיים המוזכרים אינו מובא כדוגמה ליחסים עם נמלים.

תשובה (1): כנימות (שורה 24)

מובאות כדוגמה למערכת יחסים עם נמלים. מערכת היחסים: הנמלים מטפלות בכנימות ומגוננות עליהן מפני טורפים, ובתמורה ניזונות מהפרשות מתוקות שהכנימות מפרישות.

תשובה (2): ארינמל (שורה 26)

מובא כדוגמה למערכת יחסים עם נמלים. מערכת היחסים: הארינמל טורף נמלים - זוהי מערכת יחסים ישירה של טורף-נטרף.

תשובה (3): עוף הדרונגו (שורה 26)

מובא כדוגמה למערכת יחסים עם נמלים. מערכת היחסים: עוף הדרונגו משפף נמלים על נוצותיו כדי לנקות את עצמו, כלומר מנצל אותן לצורכי תחזוקת הנוצות.

תשובה (4): חיפושיות (שורה 28)

לא מובאות כדוגמה למערכת יחסים עם נמלים. החיפושיות מוזכרות רק בהקשר של מערכת היחסים של הציפורים ביערות הגשם עם הנמלים - הציפורים ניזונות מהחיפושיות שבורחות מפני הנמלים. ייתכן שניתן להגדיר זאת כמערכת יחסים בפני עצמה, אך חשוב לשים לב שהיא לא הופיעה בפסקה כדוגמה למערכת יחסים עם הנמלים - הדוגמה הייתה מערכת היחסים של הנמלים עם הציפורים. לכן זוהי התשובה הנכונה.

תשובה (4).

23. השאלה: לפי הפסקה האחרונה, מהו קומנסליזם?

פתרון: בפסקה האחרונה מתוארות שתי מערכות יחסים עם נמלים. הראשונה היא מערכת היחסים של הציפורים עם הנמלים ביערות הגשם, שהטקסט מגדיר באופן מוסכם כקומנסליזם: הציפורים ניזונות מחיפושיות שבורחות מפני הנמלים, ואילו הנמלים לא מפיקות תועלת מנוכחות הציפורים אך גם לא ניזוקות ממנה. השנייה היא מערכת היחסים של הפינטלה עם הנמלים, שלגביה החוקרים אינם בטוחים אם להגדיר אותה כקומנסליזם. הטיעון בעד ההגדרה הוא שהפינטלה מקבל הגנה מפני היונקים בזכות קרבתו לנמלים, ואילו הנמלים לא מקבלות מכך תועלת אך גם לא ניזוקות.

מתוך שתי הדוגמות עולה שקומנסליזם הוא מערכת יחסים שבה צד אחד מפיק תועלת (הציפורים - מזון, הפינטלה - הגנה) ואילו הצד השני לא מפיק תועלת אך גם לא ניזוק.

תשובה (1): מערכת יחסים שבה שני הצדדים מועילים זה לזה

לא נכון. במערכת היחסים המוסכמת כקומנסליזם - ציפורים ונמלים - הנמלים אינן מפיקות תועלת מהציפורים. רק הציפורים נהנות. לכן אין מדובר בתועלת הדדית.

תשובה (2): מערכת יחסים שבה שני הצדדים אינם מועילים זה לזה ואינם מזיקים זה לזה

לא נכון. במערכת היחסים של הציפורים והנמלים, הציפורים כן מפיקות תועלת - הן ניזונות מהחיפושיות שבורחות. לכן לא מדובר ביחסים ללא כל תועלת.

תשובה (3): מערכת יחסים שבה צד אחד מועיל לצד האחר, ואילו הצד האחר אינו מועיל לו ואינו מזיק לו

נכון. זה מתאים בדיוק לשתי הדוגמות: הציפורים מפיקות תועלת מנוכחות הנמלים (מזון) והנמלים לא מפיקות תועלת ולא ניזוקות, וכך גם הפינטלה מפיק תועלת מנוכחות הנמלים (הגנה) והנמלים לא מפיקות תועלת ולא ניזוקות.

תשובה (4): מערכת יחסים שבה צד אחד מזיק לצד האחר

לא נכון. במערכת היחסים של הציפורים והנמלים, הציפורים אינן מזיקות לנמלים. הנמלים לא נפגעות מנוכחות הציפורים.

תשובה (3).

